
Література

1. Вернадский В. И. О коренном материально-энергетическом живых и косных естественных тел биосферы. В кн. Владимир Вернадский. М.: Современник, 1993. — С. 425—461.
 2. Дмитренко В.П. Погода, клімат і урожай польових культур / В.П Дмитренко. – К.: Ніка – Центр, 2010. – 620 с.
 3. Дайер Г. Климатические войны М.: АСТ: Астрель, 2011. – 317 с.
 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 24.ua > news/show/id/12517.htm.
 5. Петрукович А., Зелёный Л. Прогноз погоды XXI века: ожидаются магнитные облака и электронные осадки. – Наука и жизнь.- 2002.- № 7.- С. 12-15.
 6. Четверть озимих доведеться пересівати...//«Дзеркало тижня. Україна» .- 2012 .- №2.- 20 січня.
-
-

Summary**The climate and weather on the formation of the biomass yield / V. Tomchuk**

Analysis of the influence of the climate and weather of the middle latitudes on the formation of the biomass yield as well methods of artificial weather adjustment is carried out.

УДК 504:332.132**Фіщук Б. П.**, кандидат с.-г. наук, доцент
Аврамчук К.В.

Вінницький національний аграрний університет

**ЕКОЛОГО-ТИПОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗБУДОВИ РЕГІОНАЛЬНОЇ
ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ ВІННИЧЧИНИ**

Розглядаються особливості розбудови регіональної екологічної мережі Вінниччини, сучасний стан компонентів ландшафтів, які відведені до екологічної мережі.

Ключові слова: *регіональна екологічна мережа, антропогенна стійкість ландшафтів, еродованість земель, лісові екосистеми.*

Збереження біологічного й ландшафтного різноманіття є одночасно і метою, і засобом підтримання екологічної рівноваги у біосфері. Усвідомлення залежності виживання людини як біологічного виду від виживання інших видів, від збереження всієї повноти генофонду в екосистемах як запоруки підтримання їх рівноваги, є певним логічним завершенням розвитку екологічної свідомості українського суспільства на рубежі третього тисячоліття, і сприймається нашим суспільством, як його внутрішня потреба і запорука подальшого виживання.

Системний підхід до збереження біологічного й ландшафтного різноманіття у «Порядку денному XXI століття» містить і принципово нову мету управління

природними ресурсами – створення екологічної мережі.

Зумовлена необхідністю розбудови регіональної екологічної мережі та оцінки стану її компонентів у зв'язку із погіршенням стану агроландшафтів та лісових екосистем внаслідок їх інтенсивного використання та антропогенного порушення, яке відбувається протягом останніх десятиліть.

Виклад основного матеріалу. Екологічна мережа – єдина територіальна система, призначення якої – забезпечити екосистемну цілісність, ценотичну повноцінність, біомну репрезентативність через поєднання територій і об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища, раціонального природокористування й екологічного оздоровлення території.

Складовими елементами екологічної мережі є ключові території (природні ядра), сполучні території (екологічні коридори), буферні зони й відновлювальні території. Ці елементи у своїй неперервній єдності створюють екологічну мережу, яка функціонально об'єднує осередки різноманіття в єдину просторову систему. Наведемо коротку їх характеристику [4].

1. Ключові території (природні ядра) забезпечують збереження найбільш цінних і типових для певного регіону компонентів біотичного й ландшафтного різноманіття, включають середовища існування рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин і рослин.

2. Сполучні території (екологічні коридори) поєднують між собою ключові території і забезпечують міграцію тварин та обмін генетичного матеріалу.

3. Буферні території забезпечують захист ключових та сполучних територій від антропогенного впливу. Це перехідні смуги між природними територіями і територіями господарського використання.

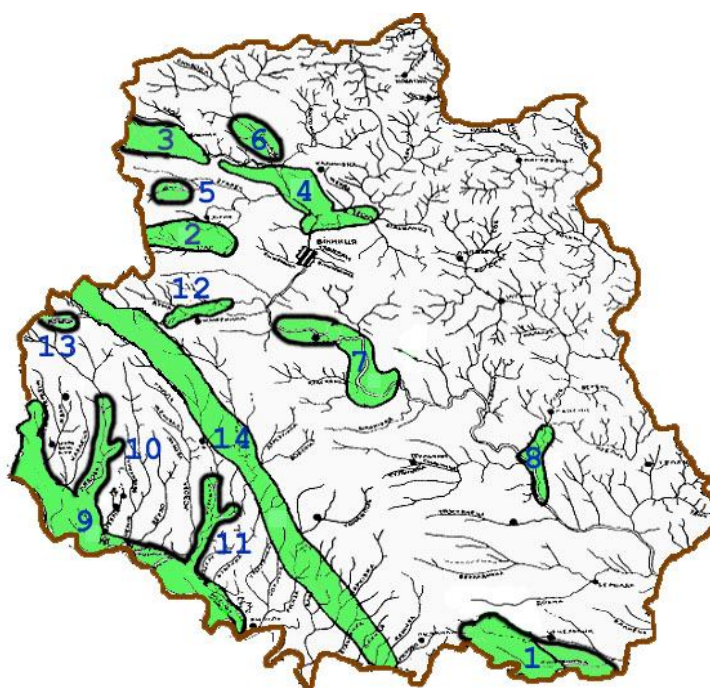
4. Відновлювані території – території, природний стан яких порушений внаслідок антропогенного впливу; території з активними проявами несприятливих геодинамічних процесів (водна й вітрова ерозія, зсуви, карст, підтоплення), для яких мають бути виконані першочергові заходи щодо відтворення природного стану, на яких необхідно і можливо відновити природний рослинний покрив і здійснити репатріацію видів рослин і тварин [2].

Об'єктами досліджень були компоненти регіональної екологічної мережі, зокрема ландшафти, найбільш цінні лісові масиви та лісові насадження природного походження, розташовані у Вінницькій області та занесені до державного реєстру природно-заповідного фонду (ПЗФ). Представляли інтерес також найбільш цінні популяції та окремі дерева, які входять до постійної лісонасінної бази (ПЛНБ) лісових підприємств: генетичні резервати, плюсові насадження, плюсові дерева листяних порід Вінницької області.

На Вінниччині каркас регіональної екологічної мережі складають 376 ключові території та об'єкти ПЗФ загальнодержавного й місцевого значення. Вони становлять менше 1,93% (51,2 тис. га) від загальної площі території області, що в 10-12 разів нижче від рекомендованої вченими норми. Якщо розглянути динаміку зміни мережі територій і об'єктів природно-заповідного фонду області, то відмічаємо збільшення площі заповідних територій в 5 разів порівняно з 1978 роком (табл. 1), проте як це зазначено в екологічному паспорті цього на сьогодні недостатньо [3].

Таблиця 1. Динаміка зміни мережі територій і об'єктів природно-заповідного фонду Вінницької області (дані на 1.01.2011)

Рік	Кількість територій і об'єктів	Площа, га	% від площі області
1978	135	4714,0	0,17
1986	320	8907,0	0,35
1989	320	9193,2	0,40
1993	311	18600,0	0,70
1996	325	18820,8	0,70
2000	339	20624,7	0,78
2003	336	23763,5	0,89
2005	338	23841,3	0,89
2006	342	24001,9	0,9
2007	342	24001,9	0,9
2008	343	27353,3	1,021
2009	376	51094,0	1,93
2010	376	51094,0	1,93
2011	376	51094,0	1,93

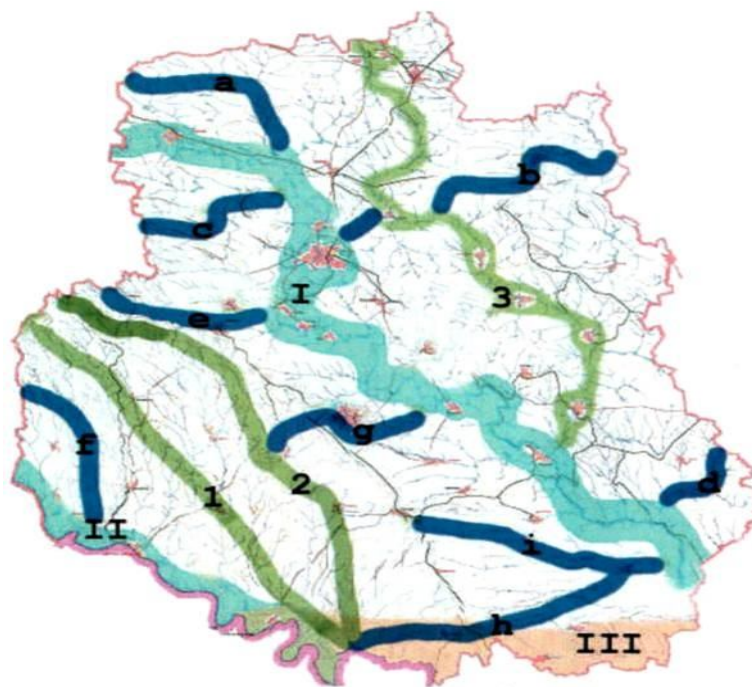
1 – “Кармелюкове Поділля”; 2 – “Летичівська долина”; 3 – “Хмільницька дача”; 4 – “Побузьке Полісся” і “Згарський”; 5 – “Івчанський”; 6 – “Сниводський”; 7 – “Середнє Побужжя”; 8 – “Ладизинська Швейцарія”; 9 – “Дністер”; 10 – “Лядова”; 11 – “Мурафа”; 12 – “Рів”; 13 – “Гармаківський”; 14 – “Мурафські Товтри”

Рис. 1. Проектовані та перспективні біоцентри екологічної мережі Вінниччини

На території Вінниччини є всі необхідні ресурси для розбудови регіональної екологічної мережі, які увійдуть до екологічних коридорів та природних ядер: території й об'єкти ПЗФ загальнодержавного й місцевого значення (проектований НПП «Кармелюкове Поділля» (20,9 тис. га), створений РЛП «Мурафа» в межах Чернівецького (2370,8 га) й Могилів-Подільського (1081,9 га) районів, площею 3452,7 га. який доцільно розширити до 6,5 тис. га. РЛП «Мурафські Товтри» має найбільшу площу у Вінницькій області (26,3 тис. га), проходить із заходу на південь через всю область. «Летичівська долина» ландшафтний (9,6 тис. га). «Хмільницька дача» лісовий (6,3 тис. га), що включає Березнянську дачу й мальовничі Чудинівські пороги. «Побузьке Полісся» ландшафтний (14,2 тис. га) і «Згарський» загальнозоологічний (3018,7 га); «Івчанський» (338 га) і «Сниводський» (1 тис. га) орнітологічні, РЛП «Середнє Побужжя» (16,7 тис. га); «Ладизинська Швейцарія» (6,5 тис. га); РЛП «Дністер» (18,2 га) розташований у південно-західній частині області біля кордону з Молдовою; РЛП «Лядова» (3500 га); «Гармаківський» гідрологічний (604,9 га).

Більшість екологічних коридорів складають річки (з них: 2 великі - Південний Буг, Дністер; 4 середні - Мурафа, Соб, Рось, Гірський Тікич; 226 малі довжиною понад 10 км; 3368 струмків довжиною менше 10 км, численні водотоки), болота, штучні водойми (4033 ставки, площею дзеркала 20552 га, 65 водосховищ, площею дзеркала 10708 га) [1]. Вздовж долин річок та їх заплавах зосереджені основні площі природної рослинності, яку необхідно охороняти.

Розробці регіональної екологічної мережі значною мірою сприятиме розвинена гідрографічна мережа (рис. 2).

■ - Національні екологічні коридори:

I Бузький; II Дністровський; III Південноукраїнський (степовий)

- Регіональні екологічні коридори:

1. Товаровий; 2. Рівсько-Мурафський; 3. Гнилоп'ятсько-Собський

- Місцеві екологічні коридори:

a. Сниводський; b. Росько-Деснянський; c. Агарський; d. Удичський; e. Рівський;

f. Лядівський; g. Сельницький; h. Саранський; i. Дохнянський

- екологічні ядра (ключові території, в основі яких знаходяться об'єкти ПЗФ)

Рис. 2. Регіональна екологічна мережа Вінниччини (проект)

Згідно наведеного рис. 2. видно, що на території Вінницької області є 3 національні (2 меридіональні - Бузький і Дністровський, 1 широтний - Південноукраїнський чи степовий) екологічні коридори. Бузький національний екологічний коридор простягається через всю область із північного-заходу на південний-схід, Дністровський розташований на кордоні з Молдовою, а Південноукраїнський (степовий) – на півдні області. На території Вінниччини є 3 регіональні (Товтровий, Рівсько-Мурафський, Гнилоп'ятсько-Собський) екологічні коридори. Дохнянський). 9 місцевих (Сниводський, Росько-Деснянський, Згарський, Рівський, Лядівський, Савранський, Сельницький, Удичський, Дохнянський) екологічних коридорів, вздовж яких визначені природні ядра (біоцентри), функціонування яких забезпечують ключові території (заповідні об'єкти) та буферна зона.

Висновки. За останні роки площа заповідників збільшилась у 5 разів. Для заповідних територій оптимальна площа 20 % від загальної площі області. Усі райони без виключення потребують додаткового створення об'єктів природно-заповідного фонду. При розбудові регіональної екологічної мережі доцільно додатково створити об'єкти природно-заповідного фонду на площі 493820 га, що значно поліпшить екологічну ситуацію в області.

Література

1. Гордієнко М., Корнієнко В. Ліси в екомережі України //Розбудова екомережі України.- К. - 2009. - С. 92-95.
2. Гудзевич А.В. Оазиси Вінниці. – Вінниця: Логос, 2008. – 32 с.
3. Екологічний паспорт регіону: Вінницька область. Аналітично-статистичний довідник Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області за 2011 рік. - Вінниця, 2011.-109 с.
4. Марушевський Г. Б., Мельничук В.П., Костюшин В.А. Збереження біорізноманіття і створення екомережі: Інформаційний довідник. - Київ: Wetlands Internationnal Black Sea Programme, 2010. - 168 с

Summary

Ecological and typological aspects of building a regional ecogical network Vinnicchina / Fichuk B.P., Avramchuk K. V.

The article features the development of regional ecological network of Vinnitsa, the current state of the components of landscapes that are assigned to the ecological network.

Keywords: regional ecological network, stability anthropogenic landscapes, erodibility of land, forest ecosystem.